

Damnata fuit in eadem synodo francfordiensi hæresis *Felicis* et *Elipandi*, jam ab anno 788 proscripta in concilio narbonensi, et rursus anno 792 in ratisonensi, postea vero in aquisgranensi an. 799. Sedente insuper Zacharia pontifice, atque, ut fertur, anno 745¹ damnati fuerunt *Aldebertus* et *Clemens* hæretici, et quidem synodali sententia. Hæc autem adversus hæreses.

Spectant ad disciplinam quæ sequuntur. In synodo cloveshoviensi in Anglia anno 742 actum de ecclesiarum immunitate; in vermeriensi diœcesis suessionensis anno 752 de cohibendis fornicatione, adulterio et incestu; in compendiensi ejusdem diœcesis anno 756 de iisdem criminibus et de gradibus consanguinitatis²; in lipsiensi apud Germanos anno 780 erectæ et constitutæ in Saxonia sedes episcopales; in narbonensi anno 794 illius Ecclesiæ limites definiti; in aquisgranensi an. 797 approbatum Caroli M. Capitulare, atque in romana an. 800 Leo III se purgavit a quibusdam criminibus sibimet objectis.

CAPUT III.

HÆRESES VIII SÆCULI.

Quenam sint exortæ octavo sæculo hæreses, constat ex capite præcedenti. Prima est iconoclastarum, altera Elipandi et Felicis, tertia Aldeberti et Clementis. Ac prior explicato nomine statim dignoscitur, iconoclasta enim, sive iconomachus idem sonat, ac *imaginum impuglator*, ab εἰκών, *imago*, et μάχουαι, *pugno*. Horum duces Leo Isauricus, Bardanes Joannes, Anastasius, Constantinus Copronymus, Leo Armenus. Omnium tamen primus sacris imaginibus bellum intulisse fertur *Exidus*, rex Arabum, instigante Judæo, nomine *Sarantapehis*; at nulla solet haberi ratio obscuræ hujus iconoclastarum originis. Ad horum castra accesserunt quotquot ad hæc usque tempora in

¹ Sancti *Zachariæ* duo laudantur concilia, unum an. 743, alterum 745.

² Sedente Stephano III anno 769 celebrata est synodus lateranensis, quam anno 1735 v. Cajetanus Cenni in lucem protulit, addita erudita dissertatione.

sanctorum imagines et reliquias sacrilege conflixerunt. Ἁγίωμαχοι item, ac θεόμαχοι vocitantur, quoniam contra sanctos et contra Deum summa impietate decertant, sacra monumenta, arasque evertentes¹.

Christum esse Filium adoptivum Dei Patris dogmatizarunt *Elipandus*, episcopus toletanus, et *Felix* Urgelitanus in Hispania Tarraconensi. Fuit horum error surculus hæresis nestorianæ, et præmonstratus a Theodoro Mopsuesteno. Cum enim adoptio sit assumptio in Filium personæ extraneæ, qui Christum Filium Dei adoptivum vocant, in eo hominis profitentur personam adsumptam ad consortium divinæ. Attamen, an Christum cum illo addito, *secundum humanitatem*, appellari queat adoptivus Dei Filius, disputatur in scholis. Elipandum et Felicem, seu potius illorum errorem proscripsit an. 793 Paulinus Aquileiensis; postmodum damnarunt synodi prælaudatæ².

Aldebertus et *Clemens*, Zacharia pontifice, degradati, addiderunt ecclesiasticis precibus ignota spirituum nomina, invocando angelos Uriel, Raguel, Tubuel, Inias, Tubuas, Sabaot et Simiel.

CAPUT IV.

ECCLESIASTICI SCRIPTORES VIII SÆCULI.

Initium ducendum a *Ven. Bedæ*³, nato in districtu Dunelmi Angliæ septentrionalis anno 672, et vita functo, ut fert probabilior opinio, anno 735, sanctimonia, pietate atque omnigena excelluit eruditione. Nam de ratione temporum, de mundi æta-

¹ Adversus sacras imagines nefaria promulgarunt decreta *Leo Isaurus* anno 726 et 730, atque *Constantinus* Copronymus anno 754, coacta pseudo-synodo, de qua supra.

² Præter Alcuinum, de quo infra, pertractarunt de hac secta scriptores enumerati a Joan. Alberio Fabricio, tom. II Biblioth. latinæ mediæ ævi.

³ Dictum *venerabilem* aiunt, quod ejus discipulus, leonino versu ita epitaphium meditatus: *Hæc sunt in fossa Bedæ presbyteris ossa*, torquens se ob syllabarum quantitatem, in somniis admonitus fuerit, ut ita versum emendaret: *Hæc sunt in fossa BEDÆ VENERABILIS OSSA*. At aliam causam ad annum 799 profert *Godeau*.

tibus, de computo et arithmetiis numeris, de situ locorum sanctorum libri exhibent insignem chronologum, geographum et mathematicum. Ejus vero in theologia, sacrisque litteris peritiam amplissima commentaria, tractatus egregii et homiliae complures demonstrant. Quid in historia valuerit, Historia ecclesiastica gentis Anglorum, Martyrologium et sanctorum Vitae testantur. Si ignarum existimes astronomiæ, perlege quæ scripsit de argumentis lunæ, de embolismis, de cyclis, de astrolabio, de planetis, de sphaera. Etiam de arte metrica, de partibus orationis, de elementis, de linguis et de oraculis pertractavit, eumque novimus grammaticum, poetam, philosophum, polygraphum.

Consignatur anno 740 mors *S. Germini* patriarchæ G. P., qui Leoni Isaurico, cæterisque iconoclastis invicte restitit. Scripsit de sex synodis œcumenicis, apologiam S. Gregorii Nyseni et rerum ecclesiasticarum theoriam. In illum acuunt stylum iconomachi, at colunt inter sanctos IV idus maias Martyrologium romanum et Menologia Græcorum.

Accedit *S. Joannes* monachus, ac presbyter Damascenus, ob eloquentiam vocatus χρυσοῤῥόσος, à χρῶσος, *aurum*, et ῥέω, *fluo*. Quamvis interdum nimis fuisse credulus videatur, docte tamen eleganterque conscripsit *De fide orthodoxa*, *De hæresibus*, nec non contra acephalos, seu monophysitas, nestorianos et manichæos, Orationesque sacras stylo perpolito et exculto. Scribendo circa annum 730 applicuit animum, obiitque anno circiter 750; qui enim mortuum affirmarunt sub Theodosio Juniore, enormi 300 annorum peccarunt anachronismo.

Sequitur *Paulus* diaconus aquileiensis, postea cassinensis monachus, qui cum foret cancellarius Desiderii, regis Langobardorum, eo devicto, venerat in captivitatem Caroli Magni, atque propter nimiam erga Desiderium fidem relegatus fuerat in insula maris Adriatici Diomedæas. Præter *Historiæ Langobardorum* libros sex, et quatuor alios *De vita S. Gregorii M.*, homilias et opuscula alia, adscribuntur Paulo Diacono libri XXIV *Historiæ miscellæ*; sed hæc non unum habet parentem. Lusit etiam versibus in laudem S. Scholasticæ, eique tribuitur sono-

rus hymnus S. Joannis Baptistæ; *Ut quean thaxis*, etc. Floruit circa annum 776¹.

Vixit eadem ætate *Paulinus* Forojuliensis, ad patriarchatum aquileiensem evectus a Carolo M. anno nuper citato 776. Edidit anno 793 contra Elipandum librum inscriptum *Sacro syllabum*. Prædicatione Carinthiæ, finitimosque populos perduxit ad Christi fidem, atque in cælum migravit anno 804, die 11 januarii, qua die colitur ipsius memoria in Fastis sanctorum Foro-Julien- sium.

Obiit eodem anno 804, XIV kal. junias, *Flaccus Alcuinus*, Anglus, discipulus Ven. Bedæ et diaconus Eboracensis. A Carolo M. Palatinæ scholæ præfectus, principem in Galliam, et ad synodum francfordiensem secutus, tandem recepit sese in turo- nense S. Martini cœnobium. Strinxit calamum adversus Felicem Urgelitanum et Elipandum; pertractavit de divinis officiis, riti- busque sacrorum mysteriorum, plura interpretatus est divinæ Scripturæ loca, epistolas edidit plurimas, epigrammata, pœ- mata 272 et carmen heroicum de pontificibus, et sanctis eboracensis Ecclesiæ².

Percurram breviter reliquos. Conscriptus ab *anonymo* ætate Gregorii II *Liber diurnus* romanorum pontificum, et circa eadem tempora *Ordo romanus* pertractans de divinis officiis ac

¹ Paulum Diaconum decessisse aiunt anno 801.

² Ipsum quoque *Carolus Magnus* scriptoribus ecclesiasticis hujus sæ- culi ad annum 768 adnumerat Guillelmus Cave. Recenset Caroli epistolas et capitula de re ecclesiastica. Libellum ad Alcuinum de sacrificio missæ, et ratione rituum Ecclesiæ, Capitularia, etc. Nititur eo loci Caveus auctori suo vindicare libros, qui *carolini* dicuntur, affirmans spurios dici a catho- licis plurimis, *ut istorum librorum ictum declinent*; nempe quia in his dam- natur synodus VII, et improbatur cultus sanctorum, tamen non idem ju- dicio est omnium communionis nostræ theologorum; sed præfatos libros jubente Carolo conscriptos esse fatentur. Nec tamen horum librorum auctoritate labefactari putant fidem catholicæ Ecclesiæ circa imaginum sacrarum cultum, quoniam iisdem libris non cultum *dulæ*, sed cultus *latriæ* sanctis, horumque imaginibus denegatur. Vide *not.* ad præcedens caput secundum.

Præter libros a Caveo adscriptos Carolo Magno, grammaticam ipse con- didit patriæ linguæ, scilicet teutonicæ, leges plures et constitutiones edidit, lib. IV Annalium recensitas ab Aventino, collegitque et promulgavit Mu- tinæ anno 801 edicta, legesque Langobardorum.

ministeriis. *Fredegarius* scholasticus perduxit ad annum 739 chronicum de gestis Francorum, et *Isidorus* episcopus pacensis in Lusitania ad annum 754 chronicum Hispaniarum sub Arabum principatu. *Florus* monachus in diœcesi laodicensi circa annum 760 collegit Acta SS. martyrum, fortasse permixta in Bedæ Martyrologio. *Elias* Cretensis, qui anno 787 interfuit secundæ nicænæ synodo, edidit commentaria in orationes S. Gregorii Nazianzeni. *Theodulphus* episcopus aurelianensis circa finem VIII sæculi elucubravit libros VI carminum et poemata X, notis a Mabillonio illustrata. Condita pariter exeunte sæculi Annalia Francorum *anonymi*, atque a *Turpino* archiepiscopo rhemensi Historia Caroli Magni et Rolandi¹.

CAPUT V.

RECTORES IMPERII, MARTYRUM ALIORUMQUE SANCTORUM PERMULTI.

Tiberio Absimaro occiso anno 705, *Justinianus* ἰνὸς μέρους recuperavit imperium, regnavitque usque ad annum 711, quo anno interfectus et ipse fuit a *Phileppico* (aliis *Philippicus Bardanes* nuncupatus) Pergamensi, Bardanis filio, eodemmet Phileppico Bardane a militibus chersonensibus acclamato. Tiberius quoque filius Justiniani e templo in *Blachernis*, quo confugerat, et ex ara, cujus cornua tenebat, vi extractus, eodem Phileppico jubente, immaniter jugulatur. Idem vero tyrannus hæreticus monotheleta, sextæ synodi oppugnator et orthodoxorum implacabilis hostis, irruente in eum patriciorum virorum factione, excæcatus et in carcere detrusus est, anno 713 in vigilia Pentecostes². Imperante autem Justiniano coronatus est martyrio

¹ Obiit Turpinus anno 800; *Tilpinum* rectius dixeris.

² Narrant Cedrenus, Theophanes, Paulus Diaconus et alii *Philippicum* a militibus imperatorem fuisse salutatum, quoniam illos ad rebellionem intolerabili sævitia Justinianus compulerat. Nam cum Absimaro, de quo cap. v præcedentis sæculi, *Leontium* per forum atque theatrum circumductum spectaculo exhibuit in ludis circensibus, pedibus conculcavit et capite abscisso interfecit. Fratrem Absimari *Heraclium*, multosque illi adhærentes, circa urbis C. P. mœnia jussit suspendi; plurimos in mare demergi mandavit, atque prædictæ civitatis antistitem *Gallinicum*, qui

Lambertus trajectensis antistes, a nocentibus, quorum flagitia increpaverat, atque perennem consecuti sunt gloriam sanctissimi episcopi Arvernensis *Bonitus Alwelmus* Schireburgi, Eboraci in Anglia *Walfridus*, *Tetricus* Antissiodori, singuli juxta Fleurium anno 709.

Philippicus successorem habuit *Artemium*, sive *Anastasium II*, qui anno 715 imperium cedens Theodosio III ab exercitu acclamato, coactus est habitum induere monasticum, regiaque discedere ex Urbe. At *Theodosius*, Adramyttenus vocatus a patria Adramyttio, civitate Mysiæ seu Troadis, ut invitus suceperat, ita sponte demisit imperium, convolans anno 717 ad institutum monachorum, una cum filio; in quo vivendi genere dicitur Ephesi vita functus, clarus virtutibus, signisque, inscripta quo conditus fuit tumulo græca dictione Ὑγιεινὰ, nempe *Sanitas*. Ita evectus ad imperium anno 717 die 25 martii *Leo III* in Isauria, obscuro genere ortus, et scelestissimus iconomachus, extinctus aqua intercute anno 741, dum ageret principatus sui annum 25.

Sub initia imperii Leonis christianorum plurimi in Syria necati fuerunt a Saracenis, permulti etiam in Hispania, quam occupaverant an. 714. In regnum quippe illud ex Africa transmiserant Arabes, hegira an. 93, ær. chr. 712, atque anno sequente 713. Mousa, vel *Mouza*, Toletum usque victor pervenit, ubique fidelium cæde cruentus¹. Recruduit Arabum persecutio, ubi agnoverunt christianos anno 718 in montibus

fuerat a partibus Leontii, deposuit e sede, erutisque oculis relegavit. Quoties vero truncatas emungebat nares, aut gutta aliqua inde fluebat, unum ex Leontii amicis rapi jubebat ad extremum teterrimumque supplicium. Chersonensibus autem devictis anno 710 præcepit, ut omnes necarentur, nulli parcens, nec mulieribus, nec infantibus. Præstantes viri infixi verubus ligneis ad ignem fuerunt assati. *Philippico* imperium prænuntiasset fertur *Joannes* monachus monotheleta, quem propterea ad patriarchatum evexit, dejecto *Cyro*, monothelitarum licet antesignano, nam hunc Justinianus elegerat expulso Gallinico. Idem Joannes cum Philippico reprobandam sextam synodum anathemate percussus est a *Constantino* romano pontifice.

¹ Migrasse ad superos anno 717 S. *Suibertum*, Saxonum et Frisiorum apostolum, refert quoque in sua Chronologia Calvisius, pag. 695.

Asturiæ regem sibi constituisse Pelagium. *Rigobertus*, episcopus rhemensis *Rupertus*, Salisburgensis, *Meneleus* abbas arvernensis, prope Argentoratum, beato fine quieverunt. Ubi vero Leo imperator ineunte anno 730 promulgavit edictum, ut omnes abjicerent, ac damnarent cultum sacrarum imaginum, nolens ei subscribere S. patriarcha *Germanus* exiit se pallio et in monasterium secessit, *Julianus*, *Marcianus* et alii octo subierunt martyrium, quoniam ægre tulerant dejectam jussu principis iconomachi imaginem SS. Crucifixi, nomine Ἀντιφωνήτην. De his rom. Martyrologium V idus augusti. Addenda iis ex vita Stephani Junioris multiplex sanctarum mulierum corona.

Stephanus, quem laudavi nuperrime, Constantinopolim e Palæstina venerat, hortante Germano. Pro sacrarum imaginum veneratione cum *Basilio*, *Petro*, *Andrea* et sodalibus aliis monachis 339, sub Constantino *Copronymo*, subiit martyrium. Adite fastos sanctorum et Menologia ad diem 28 novembris. *Constantinus*, quem ex Marina conjuge suscepit Leo, dictus est κοπρόνυμος a κόπρος, *stercus*, et ὄνομα, *nomen*, quoniam dum ablueretur regenerationis lavacro, sacrum fontem fœdavit alvi excrementis. Præstigiis addictissimus, humanarum divinarumque legum contemptor et vix non atheus, naturæ debitum solvit 35 imperii anno, vulg. ær. 775¹. Excepit *Copronymum* filius, quem genuerat ex Irene Atheniensi, *Leo IV* nisi deterior,

¹ *Constantinus Copronymus*, Caballinus quoque vocatus, quoniam stercoreis equini delectabatur fœtore, monachos pro cultu sacrarum imaginum decertantes Vatiniano, insectatus est odio. Inter cæteros anno 763, in quo coegit subditos, ut jurejurando promitterent execratos se eundem imaginum cultum, affecit martyrio *Antonium*, clarissimi inter monachos nominis. Decreto anno 762 inhibuit, ne quis amplecteretur monasticæ vitæ institutum; atque anno 770 monachos omnes ac moniales Ephesum adire jussit, et ni jungerentur connubio, orbatos oculis deportare in Cyprum et Saracenorum injuriis exponi. Hæc ex Theophane, *Leo IV* imperii et impietatis *Copronymi* hæres, dictus quoque *Cazarus*, matrem habuit *Helenam*, cujusdam Scytharum principis filiam, fœminamque religiosissimam; qua defuncta, duas alias sibi copulavit uxores: *Mariam Armeniam* unam, *Eudoxiam* alteram. Uxor Leonis IV *Irenes* fuit mulier Attica, corporisque decore venustissima. Leonem extinctum aiunt Zonaras, Funcius, Blondus, aliique enato illi carbunculo in capite. Ei idcirco quidam consequens epigramma, quasi epitaphium, concinnavit:

certe parenti impietate simillimus. Nam Irenem despectam habuit, atque exosam hoc tantum nomine, quod in ejus cubiculis nonnullas sanctorum imagines offendisset. Ea de causa cædi flagris et in monasterium detrudi mandavit Aulæ proceres, *Jacobum*, *Theophanem*, *Leonem* ac *Thomam*, quorum *Theophanes* loris percussus occubuit martyr. Excessit autem Leo, posteaquam imperaverat quinquennio, die 8 sept. an. 780.

Inter cæteros pro cultu sacrarum imaginum trucidatos, imperante Copronymo, an. 761 obiit verberibus, et altero pede amputato *S. Andreas* monachus Cretensis, nuncupatus καλοδότης, a καλοδότη, *tugurium*. Machliniæ an. 775 martyrio coronatus est *Rumoldus*, regio ortus genere, et episcopus Dublini in Hibernia. Necatus anno 755 a furentibus cum *Eobano*, aliisque, episcopus moguntinus et Germanorum apostolus *Bonifacius*.

Leoni IV successit in imperio *Constantinus VI*, annos natus 12 sub tutela matris Irenis. Hunc appellant πορφυρογέννητον, vel quod statim in lucem editus obvolutus sit purpura, vel quod genitus in palatio ædificato pro augustis puerperis. Purpura enim et palatium illud πορφυρα græce vocantur. Anno 789 Irenem omni expoliavit auctoritate et cœpit pessime administrare rempublicam. Revocata anno 792 matre ad imperii consortium, odium universorum non declinavit. *Irenes* autem, ut sola imperaret, anno 797 jussit ut filio oculi eruerentur; at post quintum annum deposita est a Græcis, propterea quod aspiraret ad nuptias Caroli Magni, quem anno 800 Leo III redimitum corona declaraverat *augustum*, in solempni die Nativitatis dominicæ¹. Contigit Irenis obitus anno 803, V idus aug.

Æmulus hic patris, raptō diademate sacro
Exornasse comas dicitur ipse suas.
Ergo et sacrilegam mox percutit ultio frontem;
Ustus obit, factō tuberis igne, caput.

¹ *Carolus Magnus*, de quo etiam sæculo proximo, natus est an. 747 prope Moguntiam. Quidam anno 742 natum aiunt. An in arce *Carlsburg*, an in pago *Ingelheim*, incertum est. Patrem habuit Pipinum, cognomento *Brevem*, matrem *Bertham*, sive *Bertradam*. Idem significat *Carolus*, ac *Andreas*, nimirum, virum fortem. Est enim apud Germanos *Karl*, fortis, robustus. Præceptorem habuit in grammaticis Petrum Pisanum, in disciplinis cæte-

Non defuere octavo labente sæculo gloriosi martyres, alique viri sanctitate per celebres. Etenim Frisii anno 755 trucidarunt Bonifacium, Germanorum apostolum. Saraceni anno 796 trucidarunt in Palæstina monachos S. Sabbæ *Joannem, Sergium, Patricium*, cæterosque. Decesserunt item an. 774 *Comerius*, austerus in Brabantia cultor eremi; anno 784 juxta Baronium, sive potius 776, *Gregorius* episcopus trajectensis; anno 780 *Virgilius* antistes Salisburgi, et anno 785 electus primus episcopus verdensis apostolus Saxonum *Suibertus*.

CAPUT VI.

DOGmata VIII SÆCULO CONFIRMATA ET QUÆ VIGEBAT TUNC DISCIPLINA.

Sacrarum imaginum cultus et sanctis horumque reliquiis religiosus honor exhibitus habet, ut liquet ex dictis, conciliorum definitionibus, scriptis Patrum et martyrum sanguine firmitudinem. Unam in Christo personam, unum Dei Filium, et hunc naturalem et proprium, non adoptivum, ut adversus Nestorium definierat Ecclesia, ita fide nunquam variata tradidit contra Felicem et Elipandum. Et Patrem et Filium esse unum

ris Alcuinum, quem laudavi superiori capite quarto. A rerum gestarum magnitudine et gloria cognominatus est *Magnus*. Langobardos, Saxones, Bohemos, Saracenos in Hispania, Hunnos, regemque Daniæ Godefridum bello devicit. Plures erexit episcopatus, auxitque redivitibus. Parisiis, Bononiæ, Ticini publicas scholas instituit. Pluribus sacrorum antistitum interfuit synodis. Monasteria construxit amplissima. Ædificavit Dresdam ad Albim, munivit Hamburgum, arcesque alias erexit; pontem supra Rhenum strui curavit passuum, ut aiunt, quingentorum; sed idem pons mirabili opere, magnisque sumptibus erectus, spatio annorum decem, anno ante Caroli obitum penitus tribus horis consumptus est flamma. De illius eruditione vide not. præcedentis capitis iv. Inducitur a poeta anonymo ita loquens de semetipso:

Dura quidem pro te, Germania, viribus almis.
Per mare, per terras, varia per climata terræ
Cum duris dure populis, et maxima bella
Confeci; hinc proprio regnum mihi sanguine partum est,
Arma virosque graves per vincula tetra ligatos
Ducens, ad patrios redii sine vulnere lares.
Cæsareum nomen tribuit mihi maxima virtus.

principium Spiritus sancti, ideoque eundem Spiritum ab utroque procedere, docuit quovis Ecclesiæ sæculo theologia et majorum traditio; sedente tamen Leone III cœpit a gallis et hispanis episcopis addi Symbolo constantinopolitano particula *Filioque*. Ut moneremur magno in pretio habenda esse statuta majorum, nec unius vocolæ additamento, dummodo rectæ fidei cohæreat, subverti Ecclesiæ doctrinam; prælaudatus pontifex maximus Symbolum, prout editum fuerat Constantinopoli a 150 Patribus, inscriptum græcis, latinisque litteris, in duabus tabulis argenteis condidit in vaticana principis apostolorum æde.

Habemus formam degradationis illi parum absimilem, quæ describitur 3 p. *Pontificalis* romani, in Constantino C. P. degradato anno 767 in templo S. Sophiæ a Niceta, quemadmodum *restitutionis* ad sacrorum ordinum ministeria, Basiliæ Ancyranæ, Theodori Myrensis, atque Theodosii Amoriensis in Phrygia, qui anno 787 iconomachorum abjurantes errorem a patriarcha C. P. Tarasio, cum magna catholicorum lætitia, palam petierunt et solemnem cæremoniam consecuti sunt reconciliationem et episcopatus insignia. Innovati ea occasione fuerunt canones de recipiendis hæreticis, quam pariter formam tradit præcitata p. 3 *Pontificalis*. Abstrusa et ignota angelorum nomina non esse precibus addenda declaravit S. pontifex Zacharias. Baptismum vino a nonnullis collatum reprobatur cum Evangelio Augustinus *Tract. xv in Joannem*; et Stephani II pro eodem baptismo rescriptum censetur suppositivum ac spurium. Detestabili abusu cœperunt in Gallis monasteria deputari VIII sæculo in patrimonium feminarum. Ferunt a Leone III circa annum 800 celebratam fuisse primam solemnem canonizationem sanctorum, eamque fuisse S. *Suiberti* episcopi, de quo Surius ad diem 2 martii; sed cardinalis Lambertini, postea *Benedictus XIV*, lib. I, cap. vii et cap. viii, demonstrat primam canonizationem solemniter factam fuisse S. *Uldarici* episcopi augustani, peractam a *Joanne XV*. Fidem christianam sæculo VIII susceperunt Hircani et veteres Scythæ, quos modo Tartaros vocant; at hæresi imbutos a Timotheo Nestoriano. *Bonifacius* Anglus, quem alii

Winfredum vocant, Frisios, Thuringos, Hassos, aliorum Germanorum plures convertit ad Christum, archiepiscopus exinde moguntinus et coloniensis creatus, atque, ut diximus, coronatus martyrio. Ætate Caroli M. christianæ religioni nomen dedere *Charas* Sarmata, *Cusidus* et *Cuba*, filii *Chundi* regis Hunnorum, Saxones et Pannoniam, terrasque Suecorum, Gothorumque incolentes. *Telericus* quoque rex Bulgarorum initiatus est christianæ religionis mysteriis¹.

APPENDIX

SIVE EXTERNARUM RERUM MANTISSA.

Cundibertus, Langobardorum rex, decessit anno 703, regnumque obtinuit *Luitbertus*, puer sub *Asprandi* tutela, extinctus post menses VIII. Successit anno 704 *Raimbertus* filius *Gundiberti*, immatura morte post tres menses sublatus. Regnaverunt itaque ab anno 704 *Aribertus II*², ab an. 712 *Asprandus*, ab an. 713 *Luithprandus*, a quo anno 724 corpus C. P. Augustini ingenti pretio a Saracenis redemptum, e Sardinia Ticinum

¹ Plures hoc sæculo factæ sunt sacrarum reliquiarum translationes. Anno quippe 762 corpus *S. Vincentii* martyris ex urbe Valentia, quam occuparunt Saraceni, translatum fuit in promontorium, *S. Vincentii* exinde appellatum. Sancti Patris *Augustini* exuvie, ut proxima dicendum est appendice, Ticinum fuere translate. *S. Huberti* leodiensis episcopi in ampliorem ecclesiam opera Carolomanni anno 771 adsportatæ fuerunt.

Non solum hoc sæculo amplissima ædificata sunt monasteria, ut verdense anno 708, romanum Græcorum anno 760, et fuldense anno 747; verum etiam abjecta corona prætulere regio paludamento monasticum sagum reges Anglorum *Edilredus* anno 703 et *Cæulphus* anno 737, atque ad Cassini asceterium se conferens *Carolomannus* an. 747.

² *Aribertus* rom. pontifici, ut refert Paulus diaconus, donationem Alpium *Cottiarum* confirmavit. Id innuimus capite i. Alpes illas denominatas aiunt a rege *Cottio*, qui vixit Cæsare Augusto Octaviano imperante. Sunt qui Alpes *Cottias* et Apenninos unam dicunt esse provinciam; quos refellit lib. II, cap. xviii, Paulus Diaconus. Incipere ab Hebriduno oppido Delphinatus, tradit apud Pagium *Itinerarium* burdigalense. A Segusio urbe Pedemontii ducit illarum initium Marcellinus libro XV. A Segusio itidem, vulgo *Susa*, easdem Alpes protrahi usque ad mare Ligusticum, scribit Cluverus lib. II *Geograph.*, cap. xxxii. Comprehendere Genuam et ora ejus maritima, usque ad fines Galliæ, ait Thomassinus, p. 3, lib. I, cap. xxvii, etc.

translatum fuit. Obiit *Luithprandus* an. 744. Regnarunt deinde *Hildebrandus*, *Rachis*, *Aistulphus* et *Desiderius*. *Rachis* regio paludamento prætulit cassinensium monachorum cucullam anno 750. *Aistulphus* anno 752 occupavit exarchatum Ravennæ, qui postea ad R. Ecclesiæ ditionem accessit. Anno 755 Romam cinxit trium mensium obsidione, sed implorante Stephano II Pipini Francorum regis auxilia, coacte pacem inivit. *Desiderius* regnum auspiciatus anno 756 immemor initi pacti et armis impetens Hadrianum; hujus nutu *Carolus Magnus* in Italiam adveniens, anno 764 *Desiderium* bello devicit et captum abduxit in Gallias¹. Ita post annos 206 regnum langobardicum extinctum est apud Italos. Incæperat enim anno 568.

Finem habuit et regnum gothicum in Hispania, ubi post *Egicanem* anno 701 regnavit *Vitiza*; deinde 711 *Rodericus*; quo moderante regnum, Saraceni Arabes anno hegiræ 93, Christi 712, ex Africa in Hispanias migrarunt, et magna urbium ac populorum clade, occiso Roderico, Gothisque fugatis, *Corrubæ* in provincia Bætica principem locarunt sedem. Cum vero Gothi in Hispanias appulerint duce *Ataulpho*, anno 411, permansit regnum illud gothicum annis trecentenis. Attamen christianorum penitus deletus non est principatus. Astures enim anno 718 regem crearunt *Pelagium*, atque hæc est series successorum. Post *Pelagium* anno 736 regnum indeptus est *Favila*; an 738 *Alphonsus I*; anno 756 *Froyla*; 768 *Aurelius*; 773 *Silo*; 783 *Mauregatus* tyrannus; 789 *Veremundus*, et anno 791 *Alphonsus II* cognomento *Castus*. *Mauregatus* cum Saracenis ferit turpissimam, scelestissimamque pactionem solvendi quotannis tributum centum puellarum virginum, quam abrogavit *Alphonsus*².

In Galliarum regno *Childeberto* successit anno 711 *Dagober-*

¹ *Desiderius* romanæ Sedi abstulit Faventiam et Comaclum de exarchatu Ravennæ. Vide Anastasium in *Hadriano I*. Quæ in Marmore viterbiensi de rege *Desiderio* leguntur, putantur esse commentitia et ab Annio conficta.

² Hujusmodi 100 puellarum tributum commentitium esse, ideoque inter aniles amandandum fabellas hodierni communiter scriptores docent. (*Continuatoris adnotatio.*)